

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده سینما و تئاتر

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته سینما

عنوان

بررسی موسیقی سکانس افتتاحیه در سینما

استاد راهنما

دکتر سید محسن هاشمی

عنوان بخش عملی

بی چاره

استاد راهنمای بخش عملی

دکتر سید محسن هاشمی

نگارش و تمقیق

هانی صباحی

بهمن ۱۳۹۰

تعهدنامه

اینجانب **هانی صباحی** اعلام می‌دارم که تمام فصل‌های این پایان‌نامه و اجزای مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته‌ها، کتب، پایان‌نامه‌ها، اسناد، مدارک و تصاویر پژوهش‌گران حقیقی یا حقوقی (فارسی یا غیرفارسی) با ذکر مآخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است که در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسئولیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

امضا:

تاریخ:

چکیده

این پژوهش در نظر دارد تا با بررسی جنبه‌های مختلف موسیقی سکانس‌های افتتاحیه و خواص منحصر به فرد آنها، به دسته‌بندی آن‌ها بپردازد. در این میان به تقسیم‌بندی‌هایی که تاکنون وجود داشته اشاره میشود و با تحلیل دقیق چند مثال، اهداف پژوهش برآورده می‌شود.

فصل اول به ضرورت موسیقی برای سکانس‌های افتتاحیه اختصاص دارد. در این قسمت عوامل و خواصی که منجر به لزوم ساختاری موسیقی سکانس افتتاحیه میشوند، ذکر میگردد. در فصل دوم، سبک‌های سینمایی و ژانرها و موسیقی مناسب آنها در سکانس افتتاحیه مورد بحث و بررسی قرار میگیرد، در این فصل، چند ژانری که موسیقی‌های سکانس افتتاحیه آنها قابلیت دسته‌بندی داشته و دارای عناصر مشترکی بودند، گزینش شده و مورد بررسی قرار گرفته‌اند. فصل سوم به موسیقی سکانس‌های افتتاحیه در قالب تلفیق تیتراژ و سکانس اول و موسیقی آن میپردازد. برای این فصل مثالهایی آورده شده و به مدد هر کدام، بخشی از خواص موسیقی این قسمت بررسی شده است. در فصل چهارم این پژوهش، الگوهای موسیقی برای سکانس افتتاحیه در دوران کلاسیک مورد بحث قرار گرفته و برای تحلیل هر چه دقیقتر، چند نمونه بررسی شده است. فصل پنجم و آخر این پژوهش به تحلیل الگوهای موسیقی برای سکانس افتتاحیه در دوران پست کلاسیک اختصاص دارد؛ در این فصل، به مانند فصل چهارم که هر دو فصل، فصول مورد پژوهی این تحقیق هستند، با استفاده از بررسی چند نمونه به بیان الگوهای موسیقی سکانس‌های افتتاحیه دوران پست کلاسیک پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: موسیقی، فیلم، موسیقی فیلم، سکانس افتتاحیه، موسیقی سکانس افتتاحیه.

فهرست مطالب

صفحه

- مقدمه ۱
- فصل اول: ضرورت موسیقی برای سکانسهای افتتاحیه ۵
- فصل دوم: سبکهای سینمایی و ژانرها و موسیقی مناسب آنها در سکانس افتتاحیه ۱۸
- فصل سوم: موسیقی سکانسهای افتتاحیه: تلفیق تیتراژ و سکانس اول ۴۸
- فصل چهارم: الگوهای موسیقی برای سکانس افتتاحیه در دوران کلاسیک ۶۴
- فصل پنجم: الگوهای موسیقی برای سکانس افتتاحیه در دوران پست کلاسیک ۸۱
- مؤخره ۹۷

مقدمه

ضرورت تحقیق:

سکانس افتتاحیه و موسیقی آن همواره نقش اساسی و موثری در ساختمان یک فیلم بلند دارند. سکانس افتتاحیه و موسیقی آن واجد عناصر سبکی، ژانری و روایی هستند که در طول زمان برای تماشاگر سینما قابل شناسایی شده اند و قادرند توجه و نظر تماشاگر را برای تماشای فیلم تا انتها به خود جلب نمایند. از آنجا که در سینمای ایران به این مقوله کمتر پرداخته شده و کارگردانان این ابزار و الگوها را برای جذب بهتر مخاطب کمتر به کار می برند، این پژوهش می تواند الگویی باشد برای جلب توجه بیشتر تماشاگر که فیلم را تا پایان دنبال کند. در این پژوهش با بررسی و تحلیل نمونه های شاخص سینمایی به لحاظ سبک و ژانر، به رابطه متقابل موسیقی و تصویر پرداخته خواهد شد تا بدین وسیله بتوانیم تا حد امکان کمبود چنین تحقیق آکادمیکی را جبران نماییم.

پیشینه تحقیق:

در میان پژوهش های دانشگاهی ایران تاکنون کمتر به این مقوله پرداخته شده و تحلیل و ارزیابی این موضوع می تواند الگویی برای طراحی بهتر سکانس افتتاحیه به کمک موسیقی باشد. نگارنده پس از مراجعه و بررسی کتابخانه ی دانشکده های هنری (تهران، هنر و سوره) پایان نامه ای با موضوع پیشنهادی خود نیافت. همچنین هیچ کتابی که به طور کامل به این موضوع بپردازد در این کتابخانه ها یافت نشد. در نتیجه، تازه و بدیع بودن موضوع پیشنهادی از عمده ترین دلایل نگارش این پژوهش است.

روش تحقیق:

پژوهشگر روش توصیفی-تحلیلی را به کار می برد تا با استفاده از دانش موسیقایی خود به سکانس های افتتاحیه فیلم های شاخص تاریخ سینما پرداخته و با تاکید بر منابع مکتوب موسیقایی و سینمایی شامل کتب، مقالات، مصاحبه ها و سایتهای اینترنتی و همچنین نسخه فیلمهای مورد بحث (به عنوان منابع بی واسطه تحقیق)، مسائل مربوط به موسیقی سکانس های افتتاحیه را مورد مطالعه و بررسی قرار داده و نسبت به طبقه بندی آنها اقدام نماید.

اهداف تحقیق:

در این پژوهش میخوایم به تحلیل و بررسی ویژگیهای خاص موسیقی سکانس افتتاحیه پردازیم و در فصول مختلف، به تفصیل از هر کدام سخن خواهیم گفت. این ویژگیهای خاص عبارتند از:

- این موسیقی ها می بایست توجه تماشاگر را به خود جلب کند و برای آنها جذاب باشد و باعث اشتیاق تماشاگر برای دیدن بقیه فیلم شود.
- این قطعات بایستی سبک و ژانر فیلم را معرفی نمایند.
- این موسیقی ها بایستی فضا، تم و حس و حال داستان فیلم را نشان دهد.
- تنوع و گستردگی تکنیکی این قطعات را مورد بررسی قرار می دهد.

همچنین در این تحقیق میخوایم به سوالاتی به تفصیل پاسخ دهیم که هر چه بیشتر به درک اهداف این تحقیق کمک خواهد کرد، که از آن دست میتوان به سوالات زیر اشاره نمود:

- در طول دهه های مختلف تاریخ سینما، تغییرات ذائقه و سلیقه تماشاگران چه تاثیراتی بر موسیقی سکانس افتتاحیه داشته است؟
- سبکها و ژانرهای گوناگون سینمایی چگونه موسیقی سکانس افتتاحیه را به کار می گیرند؟
- چگونه و با چه الگویی باید برای سکانس افتتاحیه فیلمها از سبکهای مختلف موسیقی استفاده کرد؟
- مسائل زیبایی شناسی دکوپاژ و تدوین چگونه با موسیقی سکانس افتتاحیه در ارتباط هستند؟
- چگونه کارگردان و آهنگساز فیلم در ارتباط با این سکانس هم فکری می کنند و چه مسائلی در این رابطه مطرح است؟

در انتها باید مراتب قدردانی و سپاسگزاری بی نهایت خویش را برای راهنمایی های دلسوزانه و بی دریغ استاد عزیز دکتر احمد الستی ابراز نمایم. همچنین از خانم دکتر دبورا آلیسون از دانشگاه آنجلیای شرقی به خاطر در اختیار گذاشتن مطالب مرتبط با موضوع این رساله قدردانی می نمایم. از دوست و همکلاسی عزیزم مهدی صائبی به خاطر کمک، همراهی و همفکری هایش و از کلیه کارکنان کتابخانه های تخصصی فرهنگستان هنر، کتابخانه مرکزی دانشگاه هنر و کتابخانه دانشکده سینما و تئاتر که در طول نگارش این رساله یاری رساندند سپاسگزاری می نمایم. همچنین از دوست و همکارم خانم عزت قزی به خاطر حمایت و پشتیبانی های دلگرم کننده شان قدردانی می نمایم و از خانواده مهربانم که زحماتی را در طول این دوره تحصیلی متحمل شدند، بسیار ممنون و سپاسگزارم.

فصل اول

ضرورت موسیقی برای سکانس های افتتاحیه

آغاز و پایان همواره از دغدغه های اساسی بشر بوده است. مفاهیمی چون ابد و ازل، آغاز خلقت، شروع تاریخ و اول هر پدیده برای ما مسئله ای قابل تامل و تفسیر است. در انواع هنرها نیز از قدیم ترین آنها همچون ادبیات و درام تا تئاتر و نمایش، از موسیقی تا معماری و نهایتاً سینما، مسئله آغاز یک اثر و چگونگی شروع آن، ورود به اثر و هدایت مخاطب به درون اثر همواره بخشی مهم و تاثیرگذار در موفقیت، ماندگاری و اقبال مخاطب به یک اثر هنری بوده است.

شروع و پایان با عنصر زمان ارتباط مستقیم دارد. در واقع هر پدیده ای که با زمان سر و کار دارد، بلافاصله با شروع و پایان سنجیده می شود. بنابراین هنرهای زمان مند^۱ مانند موسیقی و اپرا، تئاتر و سینما در کنار ادبیات و شعر و حتی معماری در ساختارشان دارای یک شروع و پایان مشخص و طراحی شده اند و ما در این بحث به چگونگی شروع در این هنرها و در ادامه با جزئیات بیشتر به موضوع سکانس افتتاحیه در سینما و موسیقی آن خواهیم پرداخت.

بخش آغازین فیلم که ما آنرا سکانس افتتاحیه یا سکانس آغازین می نامیم، با اینکه همواره مورد توجه خاص فیلمنامه نویسان و کارگردانان بوده است، در محافل علمی و آکادمیک نزد پژوهشگران سینما موضوعی مهجور باقی مانده است. خوشبختانه در دهه اخیر این موضوع مورد توجه قرار گرفته و برخی مقالات و پایان نامه ها با موضوعاتی در مورد سکانس افتتاحیه، سکانس تیتراژ، صحنه آغازین و حتی نماهای شروع یک فیلم، به بررسی این

^۱ این هنرها را با تعریفی دیگر **هنرهای پویا (دینامیک)** در مقابل هنرهای ایستا همچون نقاشی و عکاسی طبقه بندی می کنند که در آن ها شروع و پایان با تعریف مورد نظر این رساله متفاوت است.

موضوع پرداخته اند. ضرورت این موضوع بدان جهت است که هنرهای همچون ادبیات، تئاتر، موسیقی، اپرا و معماری جملگی در فرم و ساختارشان دارای بخشی برای ورود به اثر می باشند. مقدمه^۲، پیش درآمد^۳، درگاه، ورودی و مشتقات آنها در هر یک از هنرهایی که نام بردیم بخشی از فرم و ساختار اثر هستند و خالق اثر می بایست برای جذب مخاطب به درون اثر برای آنها طراحی ویژه و دقیقی انجام دهد.

در ادبیات، شعر و هنرهای دراماتیک همچون تئاتر، واژه پیش درآمد یا پرولوگ برای بخش آغازین اثر بکار می رود. این کلمه از ریشه یونانی پرولوگوس^۴ گرفته شده و از دو بخش پرو به معنای پیش^۵ و لوگوس به معنی کلمه^۶، تشکیل می شود که ترجمه تحت اللفظی آن به معنای پیش کلمه یا همان مقدمه و پیش در آمد است.

«واژه پیش درآمد یا پرولوگ، در تئاتر به معنای پیش پرده به کار میرود که به شکل هرگونه سخنرانی، گفتار یا گفتگو یا نمایش کوتاه که پیش از نمایش اصلی به اجرا در می آید تعریف می شود. پرولوگ از زمان نمایش در یونان باستان متداول بوده و تا قرن هجدهم میلادی نیز این کار صورت گرفته، اما امروزه از اجراها حذف شده است.» (احمدزاده، ۱۳۸۹: ۱۶).

در این هنرها، تکنیک ها و شیوه هایی بر مبنای سبک هنرمند و دوره تاریخی، به کار گرفته شده تا زمینه چینی مناسب برای جلب توجه و تمرکز و درگیر کردن مخاطب با موضوع

^۲ Introduction

^۳ Overture ·Prelude ·Prologue

^۴ Prologos

^۵ Before

^۶ Word

و روند قصه صورت پذیرد. مخاطب یک اثر هنری، باید ابتدا آمادگی ورود به اثر را پیدا کند و از طریق این بخش می‌توان به خوبی مخاطب را آماده ورود و مشتاق به دنبال کردن اثر تا پایان نمود.

«واژه پرلود یا پرلودیو نیز در موسیقی، به یک بداهه نوازی گفته می‌شود که به عنوان مقدمه پیش درآمد، غالباً قبل از شروع قطعات آغازین اجرا می‌کردند و در اکثر موارد جملات کوتاه و کوچکی بود که قبل از شروع یا آغاز مَس^۷، به وسیله ارگ اجرا می‌شد. در واقع ارگ فواصل مختلفی را می‌نواخت به منظور آن که خوانندگان، صدای درست یا فاصله درست را قبل از شروع مَس، بگیرند. همچنین در نتیجه گستردگی و امتداد معنی، لغت یا واژه پرلود یا پرلودیک شخصیت موسیقی پیدا کرد و به قطعاتی چون فوگ، سوئیت، کانتات و بالاخره اپرا و فرم‌های دیگر راه یافت. اینجا معنی پرلود مترادف شد با مقدمه و پیش درآمد^۸، همچنین لغات دیگری مثل انتری^۹، اینترادا^{۱۰} و انترادا^{۱۱} بدان اضافه گردید. اورتور نیز از جمله اسامی بود که به این مجموعه نام‌ها اضافه شد.» (ناصری، ۱۳۸۷: ۲۹۲-۲۹۱).

اورتور قطعه‌ای بود سمفونیک که برای ورود یا آغاز یک اثر بزرگ و برجسته مثل اپرا یا اورتوریو^{۱۲} به کار گرفته می‌شد. (همان: ۲۶۶) اورتور یک پرولوگ سازی است و در آغاز برای جلب توجه تماشاگر به اثر پدید آمد و در طول تاریخ موسیقی و اپرا توسط آهنگسازان

^۷ Messe: نوعی موسیقی آوازی که بخشی از مراسم عشاء ربانی در کلیسای کاتولیک است.

^۸ Introduction

^۹ Entree

^{۱۰} Intrada

^{۱۱} Entrada

^{۱۲} Oratorio

بزرگ دچار تحولات و دگرگونی های زیادی گردید. در ابتدا جایگزینی بود برای بازیگران یا پیش پرده خوانان نمایش و اپرا که بینندگان را به سکوت فرا می خواندند و رفته رفته به شکل سازی درآمد و تبدیل به عصاره ای شد از همه تم ها و قطعات مورد استفاده در کل اثر. (کامینز، ۱۳۷۵: ۸۶-۷۵). در واقع این ویژگیهای اساسی موسیقی پیش در آمد به مدت صدها سال در دنیای اپرا به کار رفته و در دنیای فیلم نیز آهنگسازان آن را برای موسیقی سکانس افتتاحیه بکار گرفته اند.

در معماری نیز ورودی و درگاه نقش مهمی در ساختار و ساختمان یک بنا، هم به لحاظ زیبایی شناسی و هم به لحاظ کارکرد دارا می باشند. در واقع شاید ملموس ترین قیاس برای سکانس افتتاحیه یک فیلم، ورودی یک بنای معماری باشد. در هر دو مورد هم به لحاظ کارکرد و هم به لحاظ زیبایی شناسی، ورودی و درگاه نقش اساسی و کلیدی دارند. هیچ بنایی بدون یک ورودی یا درگاه قابل تصور نیست و ضرورتاً سکانس افتتاحیه یک فیلم بلند داستانی با همه جزئیات و ملزوماتش از جمله موسیقی، نقش اساسی در ساختمان یک فیلم داراست. برای روشن شدن مطلب، مثالی می زنیم؛ اگر هنگام ورود به یک بنا با یک فضای تودرتو، پیچیده و کم نور مواجه شویم، به احتمال زیاد، تصورمان از آن ساختمان، می تواند یک بنای مرموز و اسرارآمیز باشد. حال اگر در ورودی یک ساختمان، یک راهرو بسیار بزرگ و با شکوه، با سقفی بسیار بلند و نور زیاد باشد، به احتمال فراوان آن ساختمان چیزی شبیه آثار معماری دوران گوتیک است.

در سینما نیز سکانس افتتاحیه، کارکردی مشابه مثالهای فوق خواهد داشت، به این صورت که سکانس افتتاحیه متشکل است از عناصر اصلی فیلمنامه، کارگردانی (دکوپاژ، میزانشن و ...)، فیلمبرداری و موسیقی. هر یک از این عوامل اصلی می بایست برای سکانس افتتاحیه فیلم طراحی ویژه ای انجام دهند که حس شروع را در تماشاگر ایجاد کرده و باعث

جلب توجه و هدایت او به درون ساختمان فیلم برای پیگیری روایت اثر شود. سوزان هیوارد در کتاب مفاهیم کلیدی در مطالعات سینمایی، زیر عنوان سکانس بندی/سکانس ضمن تعریف سکانس، آورده است: «رسم بر این بوده که سکانس آغازین فیلم دارای نماهای معرف باشد تا برای بیننده (از نظر زمانی، مکانی و روایی) کاملاً جا بیفتد.» (هیوارد، ۱۳۸۶: ۱۴۷).

پیش از آنکه به نقش و کارکرد موسیقی و ضرورت آن در سکانس افتتاحیه بپردازیم، لازم است تا جایگاه سکانس افتتاحیه در ساختمان یک فیلم بلند داستانی را بررسی و به اختصار، ویژگیهای آن را مورد ارزیابی قرار دهیم.

با بررسی فیلمهای بلند داستانی، الگوی کلی و رایج سکانس بندی در ساختار فیلم که معمولاً از تولیدات استودیویی هالیوود (و پیروان آن در سایر نقاط جهان) بنا بر اقتضای داستان و ژانر، می توان استنباط کرد به صورت زیر دسته بندی می گردد:

۱- سکانس افتتاحیه (Opening Sequence)

۲- سکانس آغازین داستان (Story being Sequence)

۳- سکانس ریتمیک (Rhythmic Sequence)

۴- سکانس عاشقانه (Love Sequence)

۵- سکانس پرتحرک (Dynamic Sequence)

۶- سکانس اوج داستان (Climax Sequence)

۷- سکانس پایان داستان (Closing Sequence)

۸- سکانس اختتامیه (Ending Sequence)

به مجموعه سه سکانس اصلی ریتمیک، عاشقانه و پرتحرک، سکانسهای پرورش داستان^{۱۳} اطلاق میگردد. همچنین دو سکانس تیتراژ آغازین^{۱۴} و تیتراژ پایانی^{۱۵} نیز طبعاً وجود دارند که به شکل های مختلف طراحی می شوند. بر حسب طراحی فیلمساز یا فیلمنامه نویس، سکانس تیتراژ به صورت مستقل یا تلفیق با سکانس افتتاحیه به کار می رود و در برخی موارد سکانسی پیش از تیتراژ قرار می گیرد که به آن Cold Open می گویند. در مواردی هم سکانس تیتراژ ابتدایی حذف و به پایان فیلم انتقال می یابد. قابل یادآوری است که بسیاری از فیلمها خصوصاً در دوران کلاسیک از موسیقی افتتاحیه بر روی تیتراژ آغازین با عنوان تم تیتراژ آغازین یا تم اصلی تیتراژ استفاده می کردند.

در میان این ساختار و سکانسهایی که برشمردیم، مهمترین سکانس ها که ستونهای تشکیل دهنده ساختمان فیلم هستند و بار اصلی را به دوش می کشند، سکانس افتتاحیه، سکانس های پرورش داستان^{۱۶} و سکانس پایانی می باشند و به لحاظ اهمیت بقیه سکانسها، پس از آنها قرار می گیرند. به این ترتیب، «فیلمساز فقط در سکانس افتتاحیه فرصت دارد تا تماشاچی را کاملاً تحت تاثیر خود قرار دهد، و اگر نتواند این کار را انجام دهد در باقی مسیر در یک نبرد دشوار گرفتار خواهد شد. در واقع مسئله مهم اینجاست که این سکانس به اندازه کافی پویا و موثر باشد. اگر کارگردان نتواند در همان سکانس افتتاحیه تماشاگر را تحت تاثیر قرار دهد و آنها را با شخصیتها و داستان فیلم درگیر کند، کارش برای ادامه فیلم تا به انتها دشوارتر خواهد شد.» (<http://zachogle.com/2011/08/02/hook-them-early-the-importance-of-an-opening-scene>). بنابراین یکی از عوامل اساسی که باعث پویایی و جذابیت این سکانس می شود،

^{۱۳} Story Developing Sequence

^{۱۴} Credit Sequence

^{۱۵} Ending Credit Sequence

^{۱۶} Plot Twist

بدون شک موسیقی آن است اما باید دید چگونه موسیقی از عهده این امر بر خواهد آمد و موسیقی سکانس افتتاحیه باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد؟

مهمترین اصل در سکانس افتتاحیه، القای حس شروع داستان به مخاطب است. این مسئله در طول تاریخ سینما مورد توجه فراوان فیلمسازان بوده است، هر چند از ابتدای تاریخ سینما و فیلمهای اولیه به این موضوع توجهی نمی شد، اما رفته رفته فیلمسازان و استودیوها به نقش مهم و ضروری سکانس افتتاحیه پی بردند و به تدریج با خلاقیت و نوآوری فیلمسازان، سکانس افتتاحیه به یکی از ارکان اصلی ساختمان فیلم بدل شد و استودیوها خواستار رعایت قواعد و الگوهای آن برای همه تولیدات خود شدند.

با نگاهی اجمالی به فیلم های اولیه تاریخ سینما می توان دریافت که ابتدا کارگردانان هیچ توجهی به کارکرد سکانس افتتاحیه نداشته و مستقیماً مخاطب را وارد ماجرای اصلی فیلم می کردند، اما رفته رفته در اواخر دهه ۱۹۱۰، با تلاشهای کسانی از جمله دیوید گریفیث^{۱۷}، این موضوع مورد توجه قرار گرفت و در پی آن در فیلم «مطب دکتر کالیگاری» (۱۹۱۹، روبرت وینه^{۱۸}) قواعد این سکانس پایه ریزی شد. در این دوران فیلمسازان دریافتند که برای القای حس شروع^{۱۹}، که در هنرهای دراماتیک و موسیقی از دوران باستان وجود داشت، باید شروع داستان را به تاخیر انداخت. در واقع فیلمسازان می بایست با مقدمه چینی و ارائه جزئیات به تدریج وارد اصل ماجرا می شدند تا مخاطب، فیلم را تا به انتها دنبال کند. اساساً اگر فیلمساز بخواهد در ابتدا سیل عظیمی از اطلاعات را به سوی مخاطب سرازیر کند، بیننده قادر به تحلیلشان نخواهد بود و دچار سردرگمی خواهد شد. با این اوصاف، اصلی ترین تکنیکی که

D. W. Griffith^{۱۷}

Robert Wiene^{۱۸}

Exposition Sense^{۱۹}

برای به تاخیر انداختن شروع داستان در سکانس افتتاحیه شکل گرفت، قانون Wها^{۲۰} بود؛ این قانون که به خاطر حروف ابتدای کلمات پرسشی انگلیسی، به این نام شناخته می شود، در واقع چهار پرسش اساسی راجع به مکان، زمان، شخصیت و موضوع داستان است که می بایست در ابتدای فیلم مطرح و پاسخ داده شوند. در واقع این سوالات و پاسخ های آن ها، مجموعه ای از تمهیدات صرفاً سینمایی هستند که از طریق دکوپاژ با استفاده از قواعدی همچون بکارگیری نماهای به ترتیب دور تا نزدیک، ورود از دنیای خارج به دنیای داخل به صورت تدریجی و همچنین از طریق فیلمنامه به صورت صدای راوی یا شخصیت اصلی و از طریق موسیقی با استفاده از ارکستراسیون و انتخاب سازهای مربوط به زمان و مکان داستان و بکارگیری فرمهای اورتور آغاز کننده، به صورت الگوها و قواعد مشخص برای سکانس افتتاحیه در دوران کلاسیک سینما در نظام استودیویی بکار گرفته شده و تا به امروز با تغییرات و تحولات گسترده ای بکار می روند.

۱-۲- نقش اساسی موسیقی:

در سراسر تاریخ سینما با پیدایش هر تمهید تازه، مجموعه ای از الگوها و قواعد نیز به همراه آن، وارد چرخه تولید فیلم می شد که تحت نظارت شدید کمپانی های فیلمسازی، همه فیلمسازان مجبور به رعایت آن بودند؛ به همین دلیل پس از ورود صدا به سینما الگویی ایجاد شد که طبق آن فیلم نمی توانست با دیالوگ آغاز شود؛ زیرا همان بی مقدمگی که پیش از آن برای تصویر وجود داشت، برای صدا نیز ایجاد می شد و پیگیری اطلاعات ارائه شده از این طریق برای مخاطب به سختی صورت می گرفت. برای جلوگیری از این حالت فیلمها عمدتاً

با استفاده از موسیقی شروع می شدند و این موضوع باعث شد که نیاز به موسیقی افتتاحیه و ضرورت آن بیش از پیش احساس گردد.

ضرورت استفاده از موسیقی برای سکانس افتتاحیه، علاوه بر دلیل تکنیکی فوق، در واقع خاصیت دیگری نیز دارد؛ در طول سالیان نمایش فیلم در سالنهای سینما، به تجربه ثابت شده که مخاطبان در دقایق ابتدایی حضور در سالن، در حال جابجایی، پیدا کردن شماره صندلی و نشستن بر سر جای خود، هنوز تمرکز کافی برای شروع اصل ماجرای فیلم را ندارند و اگر در همان ابتدا اطلاعات مهمی از درام فیلم ارائه شود، سبب از دست دادن موضوع اصلی فیلم برای تماشاگر خواهد شد و ممکن است آنها درگیر داستان فیلم نشوند. در اینجاست که موسیقی نقشی اساسی در جلب توجه و تمرکز مخاطبان به آنچه که بر پرده پخش می شود را دارد.

در ابتدای نمایش فیلم هنوز مخاطب درگیر داستان نشده و فیلمساز می بایست با استفاده از همه تمهیدات سینمایی، او را مشتاق به پیگیری داستان نماید. با اینکه موسیقی یکی از ارکان اساسی تشکیل دهنده فیلم است، اما باید توجه داشت که تابعی است از فیلمنامه، کارگردانی، فیلمبرداری و خصوصاً تدوین. جرج برت در کتاب هنر موسیقی فیلم می گوید: «واضح است که موسیقی نمی تواند به تنهایی چیزی را تعیین کرده و یا کاملاً بنمایاند. برای مثال نمی تواند تصویر یک خانه را تداعی کند یا یک سیستم سیاسی را توصیف کند. موسیقی یک فرم هنری ذهنی با زبان و روش ارتباطی خاص خود است. با این حال این ویژگی در طبیعت موسیقی وجود دارد که می تواند با عناصر دیگری پیوند برقرار کند. این پیوند هنگامی ویژه تر می شود که درون یک بافت دراماتیک، موسیقی به تصاویر دیداری نزدیک شود. یعنی هنگامی که در یک داستان موسیقی با تصاویر چیزی ترکیب شود. تردیدی نیست که وقتی

تصاویری را می بینیم و همزمان موسیقی را می شنویم، همواره ارتباطی ایجاد می کنیم، اگرچه تنها در سطح ناخودآگاه.» (برت، ۱۳۸۳: ۱۸).

اگر کارکرد و خاصیت سکانس افتتاحیه و قانون Wها را آنطور که پیشتر توضیح داده شد یادآور شویم، با مثال زیبایی که جرج برت میزند، نقش موسیقی سکانس افتتاحیه برجسته تر خواهد شد؛ «خانه کوچکی را تصور کنید که پایین شیب کوهی جای گرفته است و از دودکش آن، دود بیرون می آید. چه کسی داخل خانه است؟ خانواده‌ای که با آرامش خاطر آماده خوابیدن می شوند؟ یا اینکه همین حالا قتلی رخ داده است؟» (همان). این خانه در چه مکان جغرافیایی و چه کشوری و یا در چه دوره تاریخی واقع است؟ و سوالاتی از این قبیل. در اینجا موسیقی می تواند این اطلاعات را آنگونه که ضرورت دارد و در فیلمنامه آمده یا مورد نظر کارگردان است، از طریق تکنیکهای خود و نحوه انتخاب سازها و ارکستراسیون، به مخاطب انتقال دهد. «کیفیت و زبان موسیقی به نحوی اساسی کمک می کنند که وضوح عینی بعضی از تصاویر از بین برود، تصاویری که نیاز است به نحوی که با مقاصد داستان همخوانی داشته باشند، دوباره تعریف شوند.» (همان).

موسیقی سکانس افتتاحیه برای جلب نظر مخاطب و مشتاق کردن او می تواند عناصری از داستان را برجسته سازد. عناصر اساسی از قبیل نوع یا ژانر فیلم. معرفی شخصیت یا شخصیت های اصلی فیلم از طریق تم های اصلی و در صورت نیاز، مکان و زمان وقوع قصه را با نحوه انتخاب سازها و ارکستراسیون به مخاطب معرفی نماید و به این ترتیب بخشی از پاسخ به پرسشهای قانون Wها را به دوش بگیرد. «موسیقی نافذ و تکان دهنده جری گلداسمیت^{۲۱} برای تیتراژ آغازین فیلم "ژنرال پاتون" (۱۹۷۰) مثال بسیار خوبی است. در این مورد گلداسمیت توانسته است از همان ابتدا چیزهای زیادی را درباره شخصیت اصلی به ما

^{۲۱} Jerry Goldsmith